

VIII Съезд Российских Востоковедов (8. Rusya Şarkiyatçıları Kongresi)
Tataristan Özerk Cumhuriyeti Kazan (25-28 Eylül 2012)

Mikail CENGİZ

Tataristan Özerk Cumhuriyetinin başkenti Kazan'da 25-28 Eylül 2012 tarihleri arasında 8. Rusya Şarkiyatçıları Kongresi düzenlendi. Kongre Kazan Federal Üniversitesi'ne bağlı Şarkiyat Araştırmaları ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü öncülüğünde Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü ile Rusya Şarkiyat Cemiyeti işbirliği ile düzenlendi. Kazan Çarlık Rusyasından beri Rusya şarkiyatçılığının en önemli merkezlerinden birisi olmuştur. Petersburg Rusya'nın nasıl batıya açılan penceresi ise, Kazan da Çarlık ve Sovyetler Birliği döneminde doğuya açılan bir penceresidir. 1804 yılında kurulan üniversitede Kazan-Bek'ten İlminsky'e, Radloff'tan Katanov'a kadar birçok Türkolog da görev yapmıştır. Bu bakımdan Kazan Şarkiyatçıları ve Türkologları önemli bir ekol oluşturmuştur. Sekizincisi düzenlenen kongrenin 21. yüzyılda yine Kazan'da düzenlenmesi tarihî açıdan önem taşımaktadır. Kongrenin ilki 1997'de Elista'da, ikincisi 1999'da Kazan'da ve devamı 2000'de Petersburg'da, üçüncüsü 2002'de yine Petersburg'da, dördüncüsü 2004 yılında Moskova'da beşincisi Ufa'da, altıncısı 2008'de Ulan-Ude'de, yedincisi 2010 yılında Evenigorod'da gerçekleştirilmiştir.

Sekizincisi düzenlenen kongrenin önceden belirlenen konuları arasında "şarkiyat araştırmaları ve şarkiyat eğitimi", "tarih ve arkeoloji", "doğu halklarının din ve kültürleri", "dilbilimi", "siyaset bilimi", "ekonomik ilişkiler" yer almaktadır. Tüm bu disiplinlerdeki ana başlıklar ekseninde şarkiyat çalışmalarının genel bir çerçevesi çizilmeye çalışılmış ve yeni yönelimlerin

tartışılması hedeflenmiştir. Kongrenin yalnızca şarkiyat alanında araştırma yapan bilim insanlarına yönelik değil, aynı zamanda politikacılara, ekonomistlere, diplomatlara ve işadamlarına yönelik olması dikkat çekicidir. Keza *vostokovedenie* “şarkiyat araştırmaları” Rusya tarihinde doğuya yönelik tüm araştırma alanlarını kapsayan bir üst disiplindir. Bu bağlamda bilimsel şarkiyat araştırmalarının Rus coğrafyasında doğu siyasetine şekil vermesindeki başat rolü günümüzde de devam etmektedir. Ülkemizdeki kongrelerin ve sempozyumların büyük bir bölümü bu vizyondan maalesef uzaktır. Türkiye’deki şarkiyat araştırmaları ya yetersiz ya da bu alana yönelik bir siyaset üretmekten uzaktır. Eldeki yazıda tanıtımı yapılan kongrede sunulan bildirielerin önemli bir kısmının konusunu farklı disiplinlerden Çin ve Hindistan’a yönelik çalışmalar oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Arap dili, kültürü ve günümüz Arap topluluklarına yönelik çalışmalar da önemli bir yer tutmuştur. Özellikle son günlerin sıcak gündem maddesi Arap baharı da kongrede ele alınmış, Müslüman toplumlarla farklı grupların etkileşimlerine de zaman zaman değinilmiştir. Çin ve Hindistan, içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli güçleri arasındadır. Özellikle bilgi teknolojileri alanında Hindistan’ın ve ekonomik olarak da Çin’in gücü tartışılmaz bir gerçektir. Bu bağlamda kongrede bildiri sunan Rusya şarkiyat araştırmacılarının önemli bir bölümünün bu ülkelerde yaşayan toplulukların dil, tarih, kültür ve coğrafyaları ile siyaset bilimine yönelik çalışmalarının yoğunlukta olması anlaşılabilir. Şarkiyat alanı içerisinde değerlendirilebilecek Türkiyat çalışmaları ise kongrede ikinci planda, en azından sayısal olarak, kalmıştır.

Kongrenin açış oturumunda Tataristan Özerk Cumhuriyeti Başbakanı İ. Ş. Halikov bir konuşma yapmış ve Tataristan’ın Şarkiyat araştırmalarındaki önemi ile devlet tarafından verilen destekleri anlatmıştır. Ardından Kazan Devlet Üniversitesi Rektörü İ. R. Gafurov söz almış ve üniversitenin 21. yüzyıldaki vizyonundan bahsetmiş, ayrıca üniversitede yer alan bölümleri ayrıntılı olarak tanıtmıştır. Kazan Devlet Üniversitesi tarihî açıdan eski bir üniversite olmakla birlikte günümüzdeki

Fotoğraf 1. Tataristan Özerk Cumhuriyeti Başbakanı İ. Ş. Halikov

çalışmaları bakımından da büyük önem taşımaktadır. Daha sonra söz alan Kazan Devlet Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Müdürü ve Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı L.N. Latıfov, enstitünün vizyonunu anlatmıştır. V.V. Naumkin Rusya Şarkiyat Araştırmalarının Durumu ve Yeni Perspektifler konulu bir konuşma yapmış ve içinde bulunulan durumda Rusya'nın Şarkiyata verdiği önemin yine devam etmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Kongrenin öğleden sonraki oturumunda A.M. Vasilyev Afrika ve Asya bölgesinde şarkiyat araştırmalarının rolü konulu bir bildiri sunmuştur. M.H. Abuseitova Kazakistan'da dinî, kültürel ve tarihsel bakımdan şarkiyat araştırmalarını, R.M. Valeev 19. ve 21. yüzyıllar arasında Rusya Şarkiyat araştırmalarının tarihini anlatmışlardır. Aynı oturumda M.S. Meyer, İ.F. Popova ve E.İ. Zelenev de birer bildiri sunmuştur.

Kongre ikinci gününde dört farklı salonda Şarkiyat araştırmaları eğitimi, tarih ve arkeoloji, Doğu halklarının dinleri ve kültürleri ve dilbilim ana başlıklarında olmak üzere devam etmiştir. Bu oturumlarda Rusya'da şarkiyat eğitimi çalışmalarını yürüten enstitü ve bölümlerden Moğol araştırmalarına, Uygur efsanelerinden orta çağdaki Doğu Türkistan şehirleri tarihine, Kore'deki müslümanlardan Nehcü'l-Ferâdis'e, Semitik dillerden Hint kültürüne, Türkiye'deki dil devriminden Radloff'un, Katanov'un Türkoloji araştırmalarındaki yerine kadar birçok konuda bildiri sunulmuştur. İkinci günün öğleden sonraki oturumlarında; 20. yüzyılda Çin'deki Ermeni topluluğundan Rus-Çin ilişkilerine, günümüz Afrika halklarının geleneksel inançlarından Arap edebiyatı araştırmalarına, Doğudaki modernleşme sürecinden Rusya'daki Arap varlığına, Türk edebiyatının modernleşmesinde kadın yazarlarının etkisinden Rusya'daki Hindistan tarih ve kültür araştırmalarına, doğu ülkelerinin küreselleşme sürecinden 20. yüzyıl başlarındaki Tatar gazetelerinin diline, Rusya-Çin ilişkilerinin politik yorumundan İsrail-Amerika ilişkilerine kadar birçok konuda bildiri sunulmuştur. Dilbilim oturumunda A.V. Dıbo, Eski Türk Halklarının dil ilişkilerini konu alan bir bildiri sunmuştur. Bildirisinde Dıbo Çince, Soğdca gibi dillerden örnekler vererek bu dillerin dil ilişkilerini tespit etmedeki önemine işaret etmiştir.

Kongrenin üçüncü günündeki oturumlarda sunulan bazı bildirilerde; Güney Hindistan'da ilköğretim eğitiminde yeni metotlar, Hindistan araştırmalarının dünü, bugünü, yarını, Hint felsefesi eğitiminin sorunları, Hindistan'daki dinî eğitim, Rusya-Japonya ilişkileri, İran-Rusya ilişkilerinin günümüzdeki durumu, İran üniversiteleri ile Rusya üniversitelerinin karşılıklı anlaşmaları gibi konular yer almıştır. Ayrıca 1. Balkan Savaşının İdil-Ural Tatarlarına etkisi, Sovyetler Birliği ile Japonya arasındaki 2. Dünya Savaşına kadarki ilişkiler, Çarlık Rusyası Belgelerinde Kafkasya'daki Nakşibendi, Kadiri, Şazili tarikatleri, Hindistan'daki Ağustos Devrimin 70. yılı: yeni belgeler, Buryatlarda Şaman

terminolojisi, Kalmık efsaneleri, Rusya'daki Budizm, Ulan-Batır'daki elyazmaları, Şaman mitolojisinde Sibir-Moğol etkileşimi, Çin Sincan Uygur Özerk bölgesindeki milliyetçilik, Tuva tarihi, günümüz Tatar ağızlarındaki Ana Altayca söz varlığı denemesi, 20. yüzyılda Avrasya'daki Türk Halklarının elyazmalarının araştırılması meselesi, 20. yüzyıl Çin tiyatrosu ile Avrupa tiyatrosunun etkileşimi, Putin'e göre Avrasya Birliği gibi başlıklarda bildiriler sunulmuştur.

Yukarıda belli başlıları verilen kongre bildirilerinin konularından görüleceği üzere Şarkiyat araştırmaları Rusya'da eski önemini devam ettirmekte, Kuzey Afrika'dan Ön Asya'ya, Uzak Doğu'dan Ortadoğu'ya kadar geniş bir alan kapsamında araştırmalar devam etmektedir.

Kongrenin kapanış oturumunda Yunus Emre Enstitüsü ile Kazan Devlet Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma uyarınca dünyanın dört bir tarafında faaliyetlerini sürdürmeye devam eden ve yeni köprüler kuran Yunus Emre Enstitüsüne bağlı Kültür Merkezlerinin Kazan bölümü hizmete açılacaktır. Anlaşma sonrası bir konuşma yapan Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Prof.Dr. Ali Fuat Bilkan Enstitü hakkında ayrıntılı bilgi vermiş ve farklı ülkelerdeki Türkoloji merkezlerine destek sağladıklarını ve Kazan'daki bölümün de artık bunlardan birisi olacağını vurgulamıştır.

Fotoğraf 2. Sempozyum Kapanış Oturumunda Yunus Emre Enstitüsü ile Kazan Devlet Üniversitesi arasında imzalanan anlaşma sonrası Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Prof.Dr. Ali Fuat Bilkan konuşurken.